

Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών

ΝΙΚΗΣ 24 · 105 57 · ΑΘΗΝΑ · ΤΗΛ.: 210-32 44 380 · FAX: 210- 32 27 706
e-mail diotima@otenet.gr www.diotima.org.gr

INDEX ΟΡΘΩΝ ΚΑΙ ΚΑΛΩΝ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΒΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

ΣΥΝΤΑΚΤΕΣ

Θοδωρής Ζέης, Τζίνα Καρπαθάκη, Αγγελική Σεραφείμ

Αθήνα 2016

1

Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών

ΝΙΚΗΣ 24 · 105 57 · ΑΘΗΝΑ · ΤΗΛ.: 210-32 44 380 · FAX: 210- 32 27 706
e-mail diotima@otenet.gr www.diotima.org.gr

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το ζητούμενο της ολιστικής προσέγγισης των συνεργειών που αναπτύσσονται μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων και μερών στην αντιμετώπιση του φαινομένου της βίας κατά των γυναικών, προβληματοποιεί θεματικά πεδία στα οποία αναπτύσσονται «ορθές», «καλές» ή «κακές πρακτικές». Η Νομική Υπηρεσία του ΚΓΜΕ στο πλαίσιο του προγράμματος «Νομική Βοήθεια και Ενδυνάμωση Θυμάτων έμφυλης Βίας» προσπάθησε να εντοπίσει τις παραπάνω ορθές, καλές ή κακές πρακτικές, αξιοποιώντας τόσο την συνολική εμπειρία από την υλοποίηση του παραπάνω προγράμματος νομικής βοήθειας, όσο και την συμβολές των ειδικών που συμμετείχαν στους δύο κύκλους εργαστηρίων αμοιβαίας μάθησης που έλαβαν χώρα τον Δεκέμβριο του 2015 και τον Απρίλιο του 2016.

Στο πλαίσιο αυτό, καταγράψαμε την εμπειρία από την επικοινωνία ή χρήση υπηρεσιών και φορέων όπως αυτή οργανώνεται γύρω από έξι άξονες που αντιστοιχούν σε ξεχωριστές ομάδες επαγγελματιών/λειτουργών, ειδικότερα: των στελεχών της Δημόσιας Διοίκησης (Στενής και Ευρείας), της Αστυνομίας, τους/τις Δικηγόρους, τους/τις Εισαγγελείς (και ανηλίκων), τους/τις Δικαστικούς Λειτουργούς και τα στελέχη της Ιατροδικαστικής Υπηρεσίας. Πρόκειται για τον κύκλο των φορέων που εκ του Νόμου εμπλέκονται στην διαχείριση μιας υπόθεσης βίας κατά γυναικών στον δημόσιο χώρο. Σε πρώτο επίπεδο στόχος μας είναι η καταγραφή και εννοιολόγηση των ορθών πρακτικών

2

Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών

ΝΙΚΗΣ 24 · 105 57 · ΑΘΗΝΑ · ΤΗΛ.: 210-32 44 380 · FAX: 210- 32 27 706
e-mail diotima@otenet.gr www.diotima.org.gr

και των καλών και μη νομικών πρακτικών ως προς τους έξι αυτούς άξονες, ενώ σε ένα δεύτερο επίπεδο, στόχος μας είναι να ανιχνεύσουμε την δυνατότητα συγκρότησης ενός Νέου Εννοιολογικού Πλαισίου, που θα μπορούσε να αποκρυσταλλώνει στον Νόμο αυτές τις «ορθές» ή μη νομικές πρακτικές, οι οποίες προκύπτουν και εξ αντιδιαστολής, δηλαδή με εντοπισμό των «κακών» πρακτικών. Πρέπει να διευκρινίσουμε ότι διακρίνουμε τις καλές πρακτικές σε «ορθές» (νοούνται εκείνες οι οποίες υλοποιούν το γράμμα του νόμου και δεν τον παραβιάζουν ή ερμηνεύουν διεσταλμένα κατά παράβαση του πνεύματός του), και σε «καλές» πρακτικές αυτές οι οποίες προκύπτουν από το πεδίο της εφαρμογής, συμπληρώνουν ή δίνουν μια ώθηση στην εφαρμογή και υποδεικνύουν κατευθύνσεις για πολιτικές και δεν μπορούν να περιληφθούν στη νομοθεσία). Υπό αυτή τη σκοπιά διακρίνουμε σε ορθές νομικές πρακτικές και σε καλές πρακτικές στο πεδίο εφαρμογής.

Ευχαριστούμε ιδιαίτερα για τη συμβολή τους στο παρόν τα επαγγελματικά στελέχη των δομών υποστήριξης κακοποιημένων γυναικών και ειδικότερα του Συμβουλευτικού Κέντρου Γυναικών του Δήμου Χαλανδρίου, του Συμβουλευτικού Κέντρου Κερατσινίου – Δραπετσώνας, καθώς και του Συμβουλευτικού Κέντρου Καματερού – Φυλής, την Κοινωνική Υπηρεσία του ΕΚΚΑ, καθώς και τους συναδέλφους δικηγόρους που έλαβαν μέρος στις δύο συναντήσεις αμοιβαίας μάθησης.

Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών

ΝΙΚΗΣ 24 · 105 57 · ΑΘΗΝΑ · ΤΗΛ.: 210-32 44 380 · FAX: 210- 32 27 706
e-mail diotima@otenet.gr www.diotima.org.gr

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ – ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΟΡΘΩΝ ΚΑΙ ΚΑΛΩΝ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ

1. Στελέχη της Δημόσιας Διοίκησης

[Αναφερόμαστε στο κύκλο των δημόσιων λειτουργιών που εμπλέκονται άμεσα ή έμμεσα με υποθέσεις βίας κατά των γυναικών, όπως, νοσηλευτικό προσωπικό Δημόσιων Νοσηλευτικών Ιδρυμάτων, στελέχη Κοινωνικών Υπηρεσιών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, στελέχη Ξενώνων Φιλοξενίας Θυμάτων Βίας, στελέχη Συμβουλευτικών Κέντρων ή άλλων υποστηρικτικών δομών, στελέχη της υπηρεσίας Ασύλου. Αν εξαιρέσουμε τα στελέχη των ειδικών δομών που ιδρύθηκαν κυρίως στο πλαίσιο του «Εθνικού Προγράμματος για την ουσιαστική Ισότητα των Φύλων» και του «Εθνικού Προγράμματος για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών 2010 – 2013», τα οποία επελέγησαν κατά τεκμήριο με βάση ειδικές γνώσεις και δεξιότητες, τα υπόλοιπα στελέχη της Δημόσιας Διοίκησης έχουν ένα έλλειμμα γνώσεων και ένα πλεόνασμα στερεοτυπικών στάσεων απέναντι στο φαινόμενο της βίας κατά των γυναικών. Το γεγονός αυτό οδηγεί συχνά σε παρερμηνείες ή αυθαίρετες / διεσταλμένες ερμηνείες. Επίσης, η στερεοτυπική αντιμετώπιση, ευθύνεται συχνά για την αντιεπαγγελματική συμπεριφορά, για ολιγωρία, μη συμμόρφωση και γενικά για την αρνητικότητα η οποία αποτελεί σημαντικό εμπόδιο σε

Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών

ΝΙΚΗΣ 24 · 105 57 · ΑΘΗΝΑ · ΤΗΛ.: 210-32 44 380 · FAX: 210- 32 27 706
e-mail diotima@otenet.gr www.diotima.org.gr

δράσεις συνέργειας που είναι απαραίτητες στην ολιστική αντιμετώπιση.]

- **Καλή πρακτική** που θα πρέπει να συνεχιστεί και να θεσμοθετηθεί αποτέλεσαν πάντως τα επιμορφωτικά προγράμματα που υλοποίησε το ΕΚΔΔΑ (Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης) σε συνεργασία με την ΓΓΙΦ¹.
- **Καλή πρακτική** επίσης σε σχέση με την εκπαίδευση στον συντονισμό συνεργασίας μεταξύ των διαφόρων φορέων, υπήρξε το επιμορφωτικό πρόγραμμα που σχεδίασε και υλοποίησε το Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών σε συνεργασία με το ΚΕΚ Δήμητρα, στο πλαίσιο του διακρατικού προγράμματος LEXOP, «Lex-operators -all together for women victims of intimate partner violence», που υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος Daphne III με τη συμμετοχή εταίρων από την Ιταλία, Ισπανία, Γαλλία, Γερμανία και Ελλάδα και είχε ως σκοπό την επιμόρφωση, ευαισθητοποίηση και δικτύωση όλων των επαγγελματιών-λειτουργών που εμπλέκονται στην αντιμετώπιση και καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών, προς την κατεύθυνση της διαμόρφωσης ενός «υπηρεσιακού συνεχούς» (Μάρτιος – Απρίλιος 2012).
- **Καλή πρακτική** αποτελεί στην πράξη η συνεργασία της Υπηρεσίας Ασύλου με το ΕΚΚΑ όταν κατά την καταγραφή ή την συνέντευξη αιτούσας άσυλο, διαπιστώνεται ότι είναι θύμα ενδοοικογενειακής βίας.

¹ «Εθνικό Πρόγραμμα για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών 2010 – 2013» ΚΕΦ. 5(Κατάρτιση Στελεχιακού Δυναμικού της Δημόσιας Διοίκησης, Κατάρτιση Δημόσιων Λειτουργών).

Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών

ΝΙΚΗΣ 24 · 105 57 · ΑΘΗΝΑ · ΤΗΛ.: 210-32 44 380 · FAX: 210- 32 27 706
e-mail diotima@otenet.gr www.diotima.org.gr

- **Καλή πρακτική** είναι η επιμόρφωση όλων των υπαλλήλων (επαγγελματιών και βοηθητικού προσωπικού των Ξενώνων Φιλοξενίας Κακοποιημένων γυναικών) προς την καταπολέμηση ξενοφοβικών αντιλήψεων και συμπεριφορών, καθώς και αναγνώριση της πολιτισμικής διαφοροποίησης, καθώς η καθημερινότητα των εξ ορισμού ευάλωτων και σε εύθραυστη ψυχολογική ισορροπία γυναικών θυμάτων βίας και των παιδιών τους επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από τη συμπεριφορά τους η οποία συνθέτει το απαιτούμενο πλαίσιο ασφάλειας.

Υπήρξαν αλλοδαπές γυναίκες που κατήγγειλαν ρατσιστικές και ξενοφοβικές συμπεριφορές από το προσωπικό των Ξενώνων Φιλοξενίας Κακοποιημένων Γυναικών.

- **Καλή πρακτική** είναι η σταθερή συνεργασία των Ξενώνων Κακοποιημένων Γυναικών με γυναίκες διερμηνείες, ώστε να εξασφαλίζεται η εμπιστευτικότητα και η λήψη του ακριβούς ιστορικού της αλλοδαπής γυναίκας.

Λόγω έλλειψης διερμηνέων, έχουν υποχρεωθεί οι επαγγελματίες των Ξενώνων να ζητούν τη συνδρομή είτε άλλων γυναικών φιλοξενούμενων επίσης στη Δομή, είτε ανηλίκων τέκνων της φιλοξενούμενης. Αυτό σε καμία περίπτωση δεν συνάδει με την αρχή της εμπιστευτικότητας και δεν διασφαλίζει την απρόσκοπτη επικοινωνία του επαγγελματία με την γυναίκα – θύμα έμφυλης βίας.

- **Καλή πρακτική** είναι ο σχεδιασμός μηχανισμού παραπόνων (complaints mechanism) εντός των δομών φιλοξενίας κακοποιημένων γυναικών, με την παράλληλη πρόβλεψη συγκεκριμένου κώδικα δεοντολογίας (code of conduct), ο οποίος θα διασφαλίζει την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Ουκ ολίγες γυναίκες κατήγγειλαν υποτιμητική συμπεριφορά από το προσωπικό των ξενώνων, την οποία εκλάμβαναν ως αμφισβήτηση της αυτονομίας και της ιδιωτικότητάς τους, η οποία τους δυσχέρανε την αποκατάσταση και μετέτρεψε την

Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών

ΝΙΚΗΣ 24 · 105 57 · ΑΘΗΝΑ · ΤΗΛ.: 210-32 44 380 · FAX: 210- 32 27 706
e-mail diotima@otenet.gr www.diotima.org.gr

παραμονή τους στον ξενώνα σε δυσάρεστη ανάμνηση.

- **Καλή πρακτική** είναι η πλαisiώση της ψυχοκοινωνικής υποστήριξης της γυναίκας με νομική βοήθεια, ειδικά εστιασμένης σε αυτής της φύσης τα προβλήματα.

Το πρόγραμμα νομικής βοήθειας της ΔΙΟΤΙΜΑ βρήκε μεγάλη ανταπόκριση τόσο από τους επαγγελματίες όσο και από τις ίδιες τις γυναίκες, οι οποίες μας σημείωναν ότι δεν είχαν χτίσει τέτοια σχέση εμπιστοσύνης με εντολοδόχους δικηγόρους είτε επ' αμοιβή είτε από το θεσμό δωρεάν Νομικής Βοήθειας.

- **Καλή πρακτική** είναι η διασφάλιση της ενεργούς συμμετοχής της γυναίκας θύματος κακοποίησης στις αποφάσεις για τη ζωή της και για τις νομικές ενέργειες, μετά από την κατάλληλη πληροφόρησή της (informed decision), ώστε να χτίζεται η αυτονόμηση της γυναίκας και να προλαμβάνεται ο κίνδυνος της εξάρτησής της από δομές ή επαγγελματίες, αλλά και να εξασφαλίζεται η συνέπειά της μελλοντικά στις αποφάσεις που λαμβάνει.

Σε πλείστες περιπτώσεις οι κοινωνικές λειτουργοί του ΕΚΚΑ διενήργησαν συνεδρίες για διαστήματα έως και δύο έτη με θύματα κακοποίησης, μέχρι αυτά να αποφασίσουν να εγκαταλείψουν τις κακοποιητικές τους σχέσεις. Αντίστοιχα χειριστήκαμε περιπτώσεις που αποφάσισαν να επιστρέψουν στον σύζυγο – κακοποιητή, παραμένοντας σε επικοινωνία με την κοινωνικό λειτουργό, ώστε να διατηρηθεί ο διάλογος υποστήριξης.

- **Καλή πρακτική** είναι η ευαισθητοποίηση των κοινωνικών επιστημόνων των Κοινωνικών Υπηρεσιών που διενεργούν τις, κατόπιν εισαγγελικής παραγγελίας, κοινωνικές έρευνες αναφορικά με την πολιτισμική διαφοροποίηση σε περιπτώσεις οικογενειών αλλοδαπών.

Οι Κοινωνικοί λειτουργοί που εισάγουν τις εκθέσεις προς τις εισαγγελείς ανηλίκων

Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών

ΝΙΚΗΣ 24 · 105 57 · ΑΘΗΝΑ · ΤΗΛ.: 210-32 44 380 · FAX: 210- 32 27 706
e-mail diotima@otenet.gr www.diotima.org.gr

συχνά δεν έχουν ειδικές γνώσεις και δεξιότητες ώστε να μπορούν να αντιλαμβάνονται εκτός των άλλων και διαπολιτισμικές διαστάσεις του φαινομένου της βίας. Συχνά το στίγμα των ερευνών τους είναι η «φιλανθρωπική» προσέγγιση που συσκοτίζει τις πραγματικές διαστάσεις .

2. Στελέχη της Αστυνομίας

[Τα Αστυνομικά Τμήματα αποτελούν στο ελληνικό σύστημα πρόληψης και καταστολής της Βίας κατά των Γυναικών, ουσιαστικό κόμβο από τον οποίο ξεκινάει η δικαστική διερεύνηση μιας τέτοιας υπόθεσης. Για αυτό και είναι κρίσιμες οι πρακτικές που συναντάμε εκεί για την πορεία μιας υπόθεσης. Χωρίσαμε σε δυο κατηγορίες τις μη ορθές πρακτικές: α) Αντιεπαγγελματική/Ακατάλληλη συμπεριφορά και β) Έλλειψη ειδικών γνώσεων.]

- **Ορθή πρακτική** είναι η έγκυρη πληροφόρηση της γυναίκας που προσφεύγει στο Αστυνομικό Τμήμα, σχετικά με το νομικό πλαίσιο για την ενδοοικογενειακή βία, από τον/την αξιωματικό Υπηρεσίας, καθώς και η μη καταστρατήγηση του αυτεπάγγελτου χαρακτήρα των αδικημάτων του Ν. 3500/2006.

Ειδικότερα, ως προς την πρώτη κατηγορία, αναφέρθηκαν συχνά περιπτώσεις αποθάρρυνσης του θύματος από υποβολή έγκλησης. Αυτό στην πράξη γίνεται είτε μέσω της απαίτησης παραβόλου (που δεν απαιτείται για αδικήματα εμπύπτοντα στο Ν. 3500/2006 περί ενδοοικογενειακής βίας, δηλαδή απειλή και σωματική βλάβη) είτε μέσω της προειδοποίησης ότι μπορεί να γίνουν εκατέρωθεν μηνύσεις και να καταλήξει το θύμα στο κρατητήριο και στην αυτόφωρη διαδικασία για ψευδή καταμήνυση.

Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών

ΝΙΚΗΣ 24 · 105 57 · ΑΘΗΝΑ · ΤΗΛ.: 210-32 44 380 · FAX: 210- 32 27 706
e-mail diotima@otenet.gr www.diotima.org.gr

Επίσης, διαπιστώθηκε ότι παρουσιάζεται συχνά το φαινόμενο της κατάργησης στην πράξη της αυτεπάγγελτης δίωξης των αδικημάτων της ενδοοικογενειακής βίας. Παρότι τα αστυνομικά όργανα γίνονται είτε μάρτυρες επεισοδίων είτε τους καταγγέλλονται προφορικά, ενεργούν σαν να πρόκειται για κατ' έγκληση διωκόμενα αδικήματα και αναγράφουν στα Δελτία Συμβάντων ότι αποχώρησαν αφού διαπίστωσαν ότι πρόκειται για «αστικής φύσης διαφορές μεταξύ συζύγων» ή για «οικονομικές διαφορές λόγω της ανεργίας τους». Μάλιστα αρκετές φορές προτρέπουν τις γυναίκες να μην υποβάλουν μήνυση (όταν έχουν προηγηθεί μηνύσεις), αλλά να ζητήσουν την καταγραφή του περιστατικού στο Βιβλίο Συμβάντων.

Τέλος, διαπιστώθηκε ότι προβαίνουν αρκετά συχνά σε ελλιπή πληροφόρηση των θυμάτων- μνηυτριών και πιο συγκεκριμένα δεν ενημερώνουν τις καταγγέλλουσες σωματική βλάβη, ότι είναι επιβεβλημένη η ιατροδικαστική τους εξέταση, αλλά τους δίνουν την «επιλογή» να μην υποβληθούν και σε αυτή την «πρόσθετη βάσανο», η παράλειψη όμως της οποίας αποδυναμώνει σημαντικά μια ποινική δικογραφία για σωματική βλάβη. Μας αναφέρθηκε επίσης, ότι πολύ συχνά στα επαρχιακά ΑΤ άρα στην μικρή κοινωνική κλίμακα, απέχουν από οποιαδήποτε ενέργεια στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς τους, καθώς η «δεσμευτικότητα» των εξαρτητικών κοινωνικών σχέσεων προέχει από την εφαρμογή του Νόμου.

- **Καλή πρακτική** είναι η όσο το δυνατό ταχύτερη διεκπεραίωση της αστυνομικής έρευνας, ώστε το θύμα να μην υφίσταται πρόσθετη ταλαιπωρία και ψυχική δοκιμασία.

Κακή πρακτική είναι η πολύωρη αναμονή του θύματος που βρίσκεται σε κατάσταση μετατραυματικού στρες στο περιβάλλον του αστυνομικού τμήματος, μέχρι να δώσει κατάθεση ή να προβεί σε καταγγελία.

Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών

ΝΙΚΗΣ 24 · 105 57 · ΑΘΗΝΑ · ΤΗΛ.: 210-32 44 380 · FAX: 210- 32 27 706
e-mail diotima@otenet.gr www.diotima.org.gr

- **Καλή πρακτική** είναι η συστηματική επιμόρφωση των αστυνομικών οργάνων προς καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω εθνικότητας και ρατσιστικών στερεοτύπων.

Καταγράφεται μια συστηματική κακή αντιμετώπιση των αλλοδαπών θυμάτων με επίδειξη «ανοχής» στη βία που καταγγέλλει, ωσάν να αποδίδεται στο διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο που της αναγνωρίζουν.

- **Καλή πρακτική** θα αποτελούσε η στενότερη εισαγγελική εποπτεία.

Σε περιπτώσεις παράβασης από αστυνομικά όργανα του Ν. 3500/2006 και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, αυτό θα μπορούσε να διαπιστωθεί και να αποτραπεί αποτελεσματικά μόνο από τον αρμόδιο Εισαγγελέα.

- **Καλή πρακτική** που πρέπει να θεσμοθετηθεί, ήταν και για αυτή την ομάδα δημόσιων λειτουργών τα επιμορφωτικά προγράμματα που υλοποίησε το ΕΚΔΔΑ (Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης) σε συνεργασία με την ΓΓΙΦ (βλ. παραπάνω), καθώς και το επιμορφωτικό πρόγραμμα που σχεδίασε και υλοποίησε το Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών σε συνεργασία με το ΚΕΚ Δήμητρα, στο πλαίσιο του διακρατικού προγράμματος LEXOP. (βλ. παραπάνω)
- **Καλή πρακτική** επίσης αναφέρθηκε σχετικά με την ολιγόμηνη παρουσία στο πλαίσιο πιλοτικού προγράμματος του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη, ειδικών Κοινωνιολόγων και Ψυχολόγων σε ορισμένα ΑΤ που βοήθησαν αρκετά στο πλαίσιο υποδοχής των θυμάτων βίας. Επίσης οι ενέργειες δικτύωσης των Συμβουλευτικών Κέντρων με τα ΑΤ διευκόλυναν σημαντικά το ζήτημα της ευαισθητοποίησης και των διυπηρεσιακών παραπομπών.

Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών

ΝΙΚΗΣ 24 · 105 57 · ΑΘΗΝΑ · ΤΗΛ.: 210-32 44 380 · FAX: 210- 32 27 706
e-mail diotima@otenet.gr www.diotima.org.gr

- **Καλή πρακτική** είναι επίσης η θεσμοθέτηση υποχρέωσης των αξιωματικών υπηρεσίας να τηρούν στοιχεία που να αποστέλλουν στη ΓΓΙΦ αναφορικά με τον αριθμό των περιστατικών που καταγγέλλονται, ανεξαρτήτως της ποινικής τους εξέλιξης, και που εντάσσονται στο φάσμα της ενδοοικογενειακής βίας.

Τα στοιχεία που τηρούνται από τη Γ.Γ.Ι.Φ. πηγάζουν από τα Συμβουλευτικά Κέντρα και τους Ξενώνες φιλοξενίας κακοποιημένων γυναικών. Ένα μεγάλο ζήτημα για την έμφυλη βία, η μη ορατή διάστασή της (underreporting), θα αντιμετωπιζόταν με τον εμπλουτισμό των στοιχείων αυτών και από τους αστυνομικούς, ως μια ακόμη κατηγορία επαγγελματιών «πρώτης γραμμής».

- **Καλή πρακτική** είναι η κατοχύρωση του δικαιώματος των αλλοδαπών γυναικών χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα να υποβάλλουν έγκληση- μήνυση στην αστυνομία για τα αδικήματα του Ν. Περί ενδοοικογενειακής βίας, ενόψει και του οικείου νομοθετικού πλαισίου που κατ' αρχήν τους δίνει δικαίωμα χορήγησης άδειας διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους.

Αποτελεί κανόνα η παράνομη διαμονή των μεταναστριών που υφίστανται ενδοοικογενειακή βία, καθώς μέρος της κακοποίησης αποτελεί και ο περιορισμός της κίνησής τους και της βούλησής τους με την από πλευράς του συζύγου διατήρησή τους στην «παρανομία» και την καταδίκη τους σε αφάνεια. Αυτές οι γυναίκες όσες φορές αποτάθηκαν στην αστυνομία, βρέθηκαν κρατούμενες προς απέλαση.

- **Καλή πρακτική** είναι η επιμόρφωση των αστυνομικών οργάνων σχετικά με τις διόδους παραπομπών (referral pathways).

Για πολλές γυναίκες η πρώτη και μόνη πηγή πληροφόρησης για δομές ψυχοκοινωνικής τους υποστήριξης και ενδυνάμωσης είναι η αστυνομία.

Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών

ΝΙΚΗΣ 24 · 105 57 · ΑΘΗΝΑ · ΤΗΛ.: 210-32 44 380 · FAX: 210- 32 27 706
e-mail diotima@otenet.gr www.diotima.org.gr

3. Δικηγόροι

[Οι Δικηγόροι αποτελούν στο πλαίσιο του συνολικού συστήματος, τους βασικούς διευκολυντές που υποδέχονται, εισάγουν και συνοδεύουν τα θύματα και τα αιτήματά τους στο τυπικό «Δίκτυο Πρόληψης και Καταστολής» της Βίας κατά των Γυναικών. Ως προς την θέση τους αυτή, εντοπίσαμε τρεις κατηγορίες μη ορθών πρακτικών:

α) *Χαμηλή ποιότητα παρεχόμενων υπηρεσιών ιδίως στο πλαίσιο της δωρεάν νομικής βοήθειας του Πρωτοδικείου.*

β) *Έλλειψη ευαισθητοποίησης*

γ) *Έλλειψη δεξιοτήτων αρμονικής συνεργασίας των δικηγόρων με τους εμπλεκόμενους φορείς και συλλογικότητες.]*

Παρατηρήσεις

Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών

ΝΙΚΗΣ 24 · 105 57 · ΑΘΗΝΑ · ΤΗΛ.: 210-32 44 380 · FAX: 210- 32 27 706
e-mail diotima@otenet.gr www.diotima.org.gr

Σχετικά με την πρώτη κατηγορία, τα προβλήματα προκύπτουν από σφάλματα και ανεπάρκειες του θεσμού της Νομικής Βοήθειας (Ν 3226/2004). Ζητούμενο είναι η τροποποίησή του προς την κατεύθυνση διασφάλισης της ποιότητας των παρεχόμενων νομικών υπηρεσιών και η προσαρμογή του στις σημερινές έκτακτες κοινωνικές ανάγκες. Ως προς την δεύτερη κατηγορία, διαπιστώσαμε σε αρκετές περιπτώσεις διεκπεραιωτική άσκηση των καθηκόντων τους, όπως για παράδειγμα ελλιπή λήψη ιστορικού σε υποθέσεις οικογενειακής φύσης, χρήση «υποδειγμάτων» χωρίς την καταγραφή ακριβούς ιστορικού ανά υπόθεση και πίεση προς την «εντολέα» να προβεί σε παράλληλες νομικές ενέργειες, απαιτώντας συνέπεια σε αυτές και δυσθυμώντας απέναντι στις αναμενόμενες παλινδρομήσεις και υπαναχωρήσεις τους. Επίσης σε αρκετές περιπτώσεις τα θύματα δεν είχαν διαβάσει πριν την κατάθεσή τους την αίτηση ασφαλιστικών ή την αγωγή που είχαν ετοιμαστεί πρόχειρα με την χρήση υποδειγμάτων, με αποτέλεσμα να περιέχουν ελλείψεις και ανακρίβειες.

- **Καλή πρακτική** που πρέπει να θεσμοθετηθεί τόσο στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης του συστήματος Δωρεάν Νομικής Βοήθειας όσο και ευρύτερα, αποτέλεσε το επιμορφωτικό πρόγραμμα που σχεδίασε και υλοποίησε το Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών σε συνεργασία με το ΚΕΚ Δήμητρα, στο πλαίσιο του διακρατικού προγράμματος LEXOP. (βλ. παραπάνω)
- **Καλή πρακτική** είναι η ενημέρωση των δικηγόρων για τις διόδους παραπομπών (referral pathways), ώστε να ενημερώνουν αντίστοιχα τις εντολές τους για τις υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής υποστήριξης.
- **Καλή πρακτική** είναι η πρωτοβουλιακή ανίχνευση των αναγκών της γυναίκας και όχι η αναμονή συγκεκριμένου αιτήματός της. Σε αυτήν την

Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών

ΝΙΚΗΣ 24 · 105 57 · ΑΘΗΝΑ · ΤΗΛ.: 210-32 44 380 · FAX: 210- 32 27 706
e-mail diotima@otenet.gr www.diotima.org.gr

περίπτωση ουσιαστικά πρόκειται για χειρισμό περιστατικού και όχι υπόθεσης.

Μας απευθύνθηκαν γυναίκες με αιτήματα που τελικά μετά από συζήτηση αναδιαμορφώθηκαν, καθώς δεν αξιολογούσαν ως σημαντικά ορισμένα ζητήματα λόγω έλλειψης πληροφόρησης και ψύχραιμης θέασης της πραγματικότητας.

- **Καλή πρακτική** είναι η διαχείριση του αιτήματος της γυναίκας όχι ως μια υπόθεση που πρέπει να «κερδηθεί» αλλά ως μέρος της αυτονόμησης και ενδυνάμωσής της, ως επανάκτηση της ταυτότητας και της αξιοπρέπειας της με επιδίωξη να λαμβάνει παράλληλα ψυχολογική υποστήριξη (από δομές όπως τα συμβουλευτικά κέντρα γυναικών).

Οι γυναίκες που μας απευθύνθηκαν κατόπιν παραπομπής από Συμβουλευτικά Κέντρα Γυναικών είχαν ώριμο αίτημα και περισσότερες πιθανότητες να εμμένουν στο αρχικό τους αίτημα. Επιπλέον δεν αναζητούσαν ψυχολογική στήριξη από το δικηγόρο, αλλά ήταν σε θέση να διαχωρίσουν τις δύο υπηρεσίες, ψυχολογική δηλαδή και νομική υποστήριξη. Αναφέρθηκαν επίσης περιπτώσεις άσκησης από τους δικηγόρους πίεσης προς τα θύματα να εμμένουν στις νομικές ενέργειες, παραβλέποντας τις ειδικές περιστάσεις των καταστάσεων ενδοοικογενειακής βίας.

Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών

ΝΙΚΗΣ 24 · 105 57 · ΑΘΗΝΑ · ΤΗΛ.: 210-32 44 380 · FAX: 210- 32 27 706
e-mail diotima@otenet.gr www.diotima.org.gr

4. Εισαγγελίες (και ανηλίκων)

Η Εισαγγελία είναι επίσης βασικός κόμβος του συστήματος ιδίως μετά την ψήφιση του Νόμου 3500/2006 και την εισαγωγή στην ελληνική έννομη τάξη του θεσμού της Ποινικής Διαμεσολάβησης. Εντοπίσαμε τρεις κατηγορίες μη ορθών πρακτικών:

α) Έλλειψη εργαλείων διασφάλισης της ακρόασης του ανηλίκου με διασταύρωση των λεγομένων από αυτό.

β) Έλλειψη ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για υποθέσεις κακοποίησης

γ) Δεν υπάρχει «κουλτούρα υπηρεσίας» στους/τις εισαγγελείς ανηλίκων.

- Καλή πρακτική, κυρίως για τις περιπτώσεις της πρώτης κατηγορίας, θα μπορούσε να είναι η ακρόαση του ανηλίκου με τη συνδρομή /εμπλοκή παιδοψυχολόγου και ενδεχόμενες

Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών

ΝΙΚΗΣ 24 · 105 57 · ΑΘΗΝΑ · ΤΗΛ.: 210-32 44 380 · FAX: 210- 32 27 706
e-mail diotima@otenet.gr www.diotima.org.gr

περισσότερες συναντήσεις ή η παραπομπή του για παιδοψυχιατρική εκτίμηση.

Λόγω έλλειψης ευαισθητοποίησης στα ειδικά ζητήματα της παιδικής ψυχολογίας, οι εισαγγελείς αγνοούν το γεγονός ότι σε μια κρίση στην οικογένεια τα παιδιά «επενδύουν» συναισθηματικά με βάση μια δική τους στρατηγική «επιβίωσης», που δεν έχει σχέση με τα πραγματικά περιστατικά, κι έτσι σε μία ολιγόλεπτη συνάντηση είναι εύκολο να παραπλανηθεί ο Εισαγγελέας ανηλίκων.

- **Ορθή πρακτική** των εισαγγελέων ανηλίκων είναι η μη κατά τεκμήριο πρόκριση της συμβίωσης, ως προαγωγή της ενότητας της οικογένειας χάριν του συμφέροντος των ανηλίκων.

Χειριστήκαμε περίπτωση στην οποία η Εισαγγελέας ανηλίκων στο πλαίσιο κοινωνικής έρευνας που διεξαγόταν με πρωτοβουλία του πατέρα κατά της μητέρας, προέτρεψε την μητέρα να συνοικήσει ξανά με τον πρώην –βίαιο- σύζυγο με αποτέλεσμα τον κατά συρροή βιασμό της από αυτόν (για τον οποίον εν συνέχεια διώχθηκε και καταδικάστηκε).

- **Καλή πρακτική** είναι η παραγγελιόμενη από τον εισαγγελέα ανηλίκων εποπτεία του περιβάλλοντος του ανηλίκου και μετά το πέρας της κοινωνικής έρευνας.

Σε κάποιες περιπτώσεις υπήρξε σημαντική η υποστήριξη (υλική και κοινωνική) που οι γυναίκες βρήκαν στις κοινωνικές υπηρεσίες των Δήμων, παρότι η διαδικασία ξεκινά ως αμφισβήτηση της καταλληλότητας του περιβάλλοντος του ανηλίκου.

- **Καλή πρακτική** είναι η εντολή του εισαγγελέα υπηρεσίας για τη μη κράτηση των γυναικών που καταγγέλλουν ενδοοικογενειακή βία και εν συνέχεια μηνύονται από τους δράστες για ψευδή καταμήνυση, αφού αυτός ο κίνδυνος αποθαρρύνει συχνά τα θύματα από την καταγγελία και αφήνει έκθετα τα ανήλικα που είναι υπό την προστασία της .

Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών

ΝΙΚΗΣ 24 · 105 57 · ΑΘΗΝΑ · ΤΗΛ.: 210-32 44 380 · FAX: 210- 32 27 706
e-mail diotima@otenet.gr www.diotima.org.gr

- **Ορθή πρακτική** είναι η φειδωλή εφαρμογή από τους εισαγγελείς υπηρεσίας του θεσμού της ακούσιας νοσηλείας, στο πλαίσιο οικογενειακής φύσης διαφοράς.

Κακή πρακτική συναντήσαμε συχνά στο πλαίσιο των ακούσιων νοσηλείων και ψυχιατρικών εκτιμήσεων που προκύπτουν σε υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας, ως προς την ευκολία με την οποία αποφασίζονται καθώς και στις ψυχιατρικές εκτιμήσεις. Αναφέρθηκε από στέλεχος του ΕΚΚΑ η διεκπεραίωση ψυχιατρικής εκτίμησης σε ξενώνα στις 12 τα μεσάνυχτα με εντολή εισαγγελέα παρουσία ανήλικου παιδιού, ενώ δύο από τις ωφελούμενες του προγράμματος είχαν συλληφθεί προς το σκοπό της ψυχιατρικής εκτίμησης, χωρίς να προκύψει ψυχιατρικό πρόβλημα τελικά και παρότι δεν είχαν ιστορικό ψυχιατρικού προβλήματος.

- **Ορθή πρακτική** είναι η εφαρμογή της ποινικής διαμεσολάβησης εντός του πνεύματος του Ν. 3500/2006, που αποσκοπεί στην προσπάθεια «αναμόρφωσης» του δράστη και σε καμία περίπτωση «εξωδικαστικού συμβιβασμού» της υπόθεσης ή «ειρηνικής επίλυσης της διαφοράς».

Γενικά παρατηρήθηκε από αρκετούς συναδέλφους ότι συχνά οι Εισαγγελείς δεν έχουν γνώση τι συμβαίνει στο στάδιο της ποινικής διαμεσολάβησης. Όπως δε μας επιβεβαίωσαν στελέχη του ΕΚΚΑ (Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης), επειδή ακριβώς δεν υπάρχει θεραπευτικό πρόγραμμα για τους θύτες όπως προβλέπει ο Νόμος, οι εισαγγελείς συχνά παραπέμπουν στο ΕΚΚΑ και τους δυο (θύμα και θύτη) για θεραπεία ζευγαριού και το ΕΚΚΑ το αποδέχεται συντάσσοντας σχετική έκθεση, καταστρατηγώντας όμως έτσι και το γράμμα και το πνεύμα της ποινικής διαμεσολάβησης. Αναφέρθηκαν όμως και περιπτώσεις, σχετικά πρόσφατες, κατά τις οποίες η εσφαλμένη παράλειψη του σταδίου της ποινικής διαμεσολάβησης είχε σαν αποτέλεσμα να ακυρωθεί η συνεχιζόμενη διαδικασία που ενδεχομένως δικαίωσε το θύμα με ολέθριες συνέπειες για το ίδιο (βλ. ενδεικτικά Εφετείο Αθηνών 971/2013 και ΑΠ 621/2014).

Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών

ΝΙΚΗΣ 24 · 105 57 · ΑΘΗΝΑ · ΤΗΛ.: 210-32 44 380 · FAX: 210- 32 27 706
e-mail diotima@otenet.gr www.diotima.org.gr

5. Δικαστικοί

Οι Δικαστές είναι ο κόμβος του συστήματος που διαμορφώνει τελικά με τις αποφάσεις του την πορεία της ζωής του θύματος προσδιορίζοντας παράλληλα τις νέες συνθήκες στο πλαίσιο των οποίων θα πρέπει κινηθούν όλοι οι εμπλεκόμενοι παράγοντες. Εντοπίσαμε τρεις κατηγορίες μη ορθών πρακτικών:

α) Τάση για «συμβιβασμό» υποθέσεων ενδοοικογενειακής βίας στο ακροατήριο, χωρίς διερεύνηση εάν το θύμα είναι υπό πίεση ή συμβιβάζεται με ελεύθερη βούληση.

β) Έλλειψη εργαλείων διασφάλισης της ακρόασης του ανηλίκου με διασταύρωση των λεγομένων από αυτό.

γ) Έλλειψη ενημέρωσης για τον ψυχισμό των γυναικών θυμάτων έμφυλης βίας.

Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών

ΝΙΚΗΣ 24 · 105 57 · ΑΘΗΝΑ · ΤΗΛ.: 210-32 44 380 · FAX: 210- 32 27 706
e-mail diotima@otenet.gr www.diotima.org.gr

- **Ορθή πρακτική** είναι η προσήλωση των δικαστικών λειτουργιών στον αυτεπάγγελτο χαρακτήρα των διωκόμενων αδικημάτων υπό το Ν. 3500/2006.

Σε ουκ ολίγες περιπτώσεις τείνει να χαρακτηρίζεται το συμβάν ως «παρεξήγηση» και τα καταγγελλθέντα ως «υπερβολές», εφόσον δηλωθεί από τη μηνύτρια ότι συναινεί στο να «συμβιβαστεί» η υπόθεση. Επειδή όμως η έδρα αδυνατεί να διακριβώσει την ελευθερία της βούλησης του θύματος, η μόνη ορθή πρακτική είναι η αυστηρή εφαρμογή της νομοθεσίας.

- **Καλή πρακτική** είναι η αποφυγή σχηματισμού πεποίθησης από μια ολιγόλεπτη επαφή με τα ανήλικα τέκνα και η λήψη υπόψη κυρίως των πορισμάτων κοινωνικής έρευνας.

Λόγω έλλειψης ευαισθητοποίησης στα ειδικά ζητήματα της παιδικής ψυχολογίας, οι δικαστές αγνοούν το γεγονός ότι σε μια κρίση στην οικογένεια τα παιδιά «επενδύουν» συναισθηματικά με βάση μιας δική τους στρατηγική «επιβίωσης» που δεν έχει σχέση με τα πραγματικά περιστατικά, έτσι σε μία ολιγόλεπτη συνάντηση είναι εύκολο να παραπλανηθούν στις υποθέσεις περί επιμέλειας. Στο βαθμό που δεν υπάρχουν «Οικογενειακά Δικαστήρια» στελεχωμένα και με υποστηρικτικές γνωμοδοτικές υπηρεσίες, είναι αδύνατον ένας/μία δικαστής του συνήθους μορφωτικού - νομικού εξοπλισμού, να αντεπεξέλθει επαρκώς στις ειδικές ανάγκες μιας υπόθεσης οικογενειακού δικαίου. Στην ουσία πρόκειται για δίκες «διαχείρισης έμφυλων και όχι μόνο στερεοτύπων».

- Καλή πρακτική είναι η ενεργής διεύθυνση της επ' ακροατηρίω διαδικασίας εκ μέρους του/της προέδρου.

Διεφάνη ότι η συνήθης «ουδετερότητα» και η παθητική στάση του Δικαστή στην προφορική διαδικασία δεν είναι προωθητική για την εμβάθυνση στην ουσία της διαφοράς. Στις διαδικασίες ειδικότερα που η διεύθυνση γινόταν με ενεργό και παρεμβατικό τρόπο, ήταν πιο πιθανό να αποκαλυφθούν οι πραγματικές διαστάσεις των ιστορουμένων και να γίνει πιο «ζωντανή» η προφορική διαδικασία.

- Καλή πρακτική είναι η ευαισθητοποίηση των δικαστικών λειτουργιών στις ιδιαίτερες περιστάσεις των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας.

Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών

ΝΙΚΗΣ 24 · 105 57 · ΑΘΗΝΑ · ΤΗΛ.: 210-32 44 380 · FAX: 210- 32 27 706
e-mail diotima@otenet.gr www.diotima.org.gr

Παρατηρήσαμε δε επανειλημμένα την αμφισβήτηση της αξιοπιστίας του θύματος από τον/τη Δικαστή, με το επιχείρημα ότι απουσίαζαν παλαιότερες καταγγελίες στην αστυνομία ή ποινικές διαδικασίες, ενώ το θύμα επικαλούνταν χρόνια και συστηματική κακοποίηση. Ωστόσο η ψυχολογία του θύματος ενδοοικογενειακής βίας καθιστά εύλογη την αποχή από νομικές ενέργειες κατά του κακοποιητή συζύγου ή συντρόφου, αφού ακριβώς η χρόνια και συστηματική βία συνάδει με την ανοχή του θύματος, το οποίο θα αποφασίσει να προσφύγει στις αρχές

Παράλληλα η εγγενής παθογένεια του συστήματος απονομής δικαιοσύνης με μεγάλη καθυστέρηση προκαλεί πλείστα προβλήματα ειδικά στις περιπτώσεις των θυμάτων βίας, καθώς η δικαστική διαδικασία γίνεται «εμπροσθοβαρής» χρονικά, δηλαδή η διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων και ιδιαίτερα η διαδικασία χορήγησης προσωρινής διαταγής τείνει να ρυθμίζει με οριστικό πρακτικά τρόπο τα εκκρεμή ζητήματα, ενώ λόγω της φύσης της δεν χωρεί εμπάθυνση στα στοιχεία της διαφοράς, καθώς ο χρόνος που μεσολαβεί παγιώνει την όποια «προσωρινή» ρύθμιση.

Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών

ΝΙΚΗΣ 24 · 105 57 · ΑΘΗΝΑ · ΤΗΛ.: 210-32 44 380 · FAX: 210- 32 27 706
e-mail diotima@otenet.gr www.diotima.org.gr

6. Στελέχη της Ιατροδικαστικής Υπηρεσίας

Πρόκειται για έναν σημαντικό κόμβο του συστήματος στον βαθμό που διασφαλίζει με τις ενέργειές της την πιστοποίηση της σωματικής και σεξουαλικής κακοποίησης των θυμάτων, γεγονός που είναι απαραίτητο στο πλαίσιο της δικαστικής διερεύνησης.

Ελάχιστες ήταν οι περιπτώσεις που αναφέρθηκε η έλλειψη διακριτικότητας εκ μέρους των στελεχών καθώς και μη πρόποσα αντιμετώπιση. Αναφέρθηκαν όμως και περιπτώσεις όπου το θύμα αρνήθηκε να εξεταστεί ενώ υπήρχαν ενδείξεις κακοποίησης και άρα η υπηρεσία δεν προχώρησε σε γνωμάτευση, γεγονός που βάζει ξανά επί τάπητος το ζήτημα της θεσμοθέτησης κοινών πρωτοκόλλων που διασφαλίζουν την ασφαλή ανάπτυξη συνεργειών και καλύπτουν τα κενά που δημιουργεί η έλλειψη τεκμηρίων σε δικαστικό επίπεδο.

Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών

ΝΙΚΗΣ 24 · 105 57 · ΑΘΗΝΑ · ΤΗΛ.: 210-32 44 380 · FAX: 210- 32 27 706
e-mail diotima@otenet.gr www.diotima.org.gr

- **Καλή πρακτική** που θα πρέπει να συνεχιστεί και να θεσμοθετηθεί αποτελούν και για αυτή την κατηγορία των στελεχών τα επιμορφωτικά προγράμματα που υλοποίησε το ΕΚΔΔΑ (Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης) σε συνεργασία με την ΓΓΙΦ , καθώς και το επιμορφωτικό πρόγραμμα που σχεδίασε και υλοποίησε το Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών σε συνεργασία με το ΚΕΚ Δήμητρα, στο πλαίσιο του διακρατικού προγράμματος LEXOP (βλ. παραπάνω).
- **Καλή πρακτική** είναι η εξέταση θυμάτων έμφυλης βίας **από επιστήμονες του ίδιου φύλου** και εάν αυτό δεν καθίσταται εφικτό, με την παρουσία οικείου τους προσώπου. Ιδιαίτερα για αλλοδαπές γυναίκες περιήλθαν στη γνώση μας περιστατικά όπου η γυναίκα αρνήθηκε να εξεταστεί από τον ιατροδικαστή ή να του αποκαλύψει και άλλα σημάδια ή τραύματα σε ολόκληρο το σώμα της, λόγω ντροπής γιατί ήταν άντρας.
- **Καλή πρακτική** είναι η παροχή χρονικού περιθωρίου στο θύμα εφόσον το επιθυμεί και εξηγώντας του την πιθανή αποδυνάμωση των ευρημάτων με την πάροδο ακόμα και λίγων ημερών, ώστε να αποφευχθεί η πλήρης παράλειψη της ιατροδικαστικής εξέτασης.

Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών

ΝΙΚΗΣ 24 · 105 57 · ΑΘΗΝΑ · ΤΗΛ.: 210-32 44 380 · FAX: 210- 32 27 706
e-mail diotima@otenet.gr www.diotima.org.gr

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από τις καταγεγραμμένες παρατηρήσεις μας όπως προέκυψαν στο πλαίσιο των εργαστηρίων αμοιβαίας μάθησης, είναι εμφανές ότι είναι αναγκαία η μεταρρύθμιση του νομοθετικού πλαισίου όπως αυτό αρθρώνεται γύρω από τον Ν. 3500/2006, ειδικότερα δε ο θεσμός της ποινικής διαμεσολάβησης ο οποίος όπως έδειξε η πράξη μέχρι σήμερα ελάχιστα απέδωσε, αντίθετα δημιούργησε προβλήματα ως προς τα δικαιώματα των θυμάτων. Θα πρέπει να διασφαλιστεί επομένως η επιτάχυνση των διαδικασιών και η δυνατότητα όλων των αρμόδιων αρχών να επικοινωνούν μεταξύ τους με ένα κοινό πρωτόκολλο για την εκτίμηση του κινδύνου και την σοβαρότητα της κατάστασης, ενώ θα πρέπει να προβλέπεται επίσης η δυνατότητα σε καταστάσεις άμεσης ανάγκης να διατάσσεται η άμεση απομάκρυνση του θύτη από την κατοικία του θύματος για επαρκή χρονική περίοδο ώστε να δρομολογηθούν με άνεση όλες οι προβλεπόμενες από τον νόμο

Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών

ΝΙΚΗΣ 24 · 105 57 · ΑΘΗΝΑ · ΤΗΛ.: 210-32 44 380 · FAX: 210- 32 27 706
e-mail diotima@otenet.gr www.diotima.org.gr

ενέργειες από το θύμα, με την συνδρομή όλων των υποστηρικτικών μηχανισμών. Θα πρέπει επίσης να αναμορφωθεί το σύστημα Δωρεάν Νομικής Βοήθειας προς την κατεύθυνση της διαχείρισής του από το ίδιο το σώμα των Δικηγόρων, βάσει κριτηρίων που θα πριμοδοτούν την ειδική αποδεδειγμένη εμπειρία και ευαισθητοποίηση των δικηγόρων που θα αναλαμβάνουν δωρεάν τέτοιες υποθέσεις.

Θα πρέπει τέλος να διασφαλιστεί νομοθετικά η διαρκής επιμόρφωση των εμπλεκόμενων μερών, δημόσιων λειτουργών και επαγγελματιών, στην κατεύθυνση των καλών πρακτικών που περιγράψαμε ανωτέρω, κυρίως δε προκρίνοντας την ανάγκη δικτυώσεων και ανάπτυξης συνεργειών μεταξύ όλων των μερών.

Διακριτό ζήτημα αλλά άμεσα απόμεινο με την ανάκτηση του θύματος έμφυλης βίας της αξιοπρέπειάς της και της θέσης της στην κοινωνία, είναι το νομοθετικό πλαίσιο για την **είσπραξη διατροφής** για λογαριασμό δικό της και των ανηλικών τέκνων της. Χειριστήκαμε υποθέσεις, που, λόγω αδυναμίας είσπραξης του επιδικασθέντος ποσού της διατροφής, το θύμα υποχρεώθηκε να αποχωριστεί τα τέκνα του, προκειμένου να μην διακινδυνεύεται η διατροφή τους και αυτά αντίστοιχα βίωσαν ως αρνητική την φυγή της μητέρας τους από την κακοποιητική της σχέση με τον πατέρα τους. Είναι επιβεβλημένη η θεσμοθέτηση ενός συστήματος είσπραξης της διατροφής από κρατικό φορέα, όπως ισχύει σε άλλες έννομες τάξεις (Ηνωμένο Βασίλειο, Σουηδία, Πολωνία κλπ.), ο οποίος εν συνεχεία υποκαθίσταται στη θέση της δικαιούχου της διατροφής και ενεργεί προς είσπραξή της από τον υπόχρεο.

Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών

ΝΙΚΗΣ 24 · 105 57 · ΑΘΗΝΑ · ΤΗΛ.: 210-32 44 380 · FAX: 210- 32 27 706
e-mail diotima@otenet.gr www.diotima.org.gr

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

ΘΥΜΑΤΑ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

Το πρόγραμμα της «Νομικής Βοήθειας και Ενδυνάμωσης στα θύματα έμφυλης βίας» χειρίστηκε και υποθέσεις γυναικών θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, χαρακτηρισμένων και μη ως τέτοιων από τον αρμόδιο Εισαγγελέα. Οι γυναίκες αυτές ήταν αλλοδαπές και τα προβλήματά τους σχετίζονταν κυρίως στο καθεστώς παραμονής τους στη χώρα και στην ποινική τους αντιμετώπιση. Τα κύρια ζητήματα που τις αφορούν συνοψίζονται στις εξής τρεις προβληματικές:

1. Η νομιμοποίηση της παραμονής τους στη χώρα βάσει της συγκεκριμένης κατηγορίας θύματος εμπορίας ανθρώπων συναρτάται άμεσα με την πορεία της ποινικής διαδικασίας και μετά το πέρας αυτής καλούνται εκ του νόμου να ανανεώσουν την άδεια διαμονής τους για κάποιον από τους λοιπούς λόγους του Ν.

Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών

ΝΙΚΗΣ 24 · 105 57 · ΑΘΗΝΑ · ΤΗΛ.: 210-32 44 380 · FAX: 210- 32 27 706
e-mail diotima@otenet.gr www.diotima.org.gr

4251/2014 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει. Παραγνωρίζει ωστόσο ο νομοθέτης ότι η ευαλωτότητα του θύματος εμπορίας ανθρώπων δεν λήγει με το πέρας της ποινικής διαδικασίας (που μπορεί να είναι και απαλλακτική για τους δράστες, χωρίς αυτό να σημαίνει το αβάσιμο των καταγγεληθέντων), αλλά οι γυναίκες αυτές και μετά 5-6 έτη από την απεμπλοκή τους από το κύκλωμα εκμετάλλευσής τους δεν έχουν κατορθώσει να επανενταχθούν κοινωνικά, στο βαθμό που να μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του νόμου με όμοια αντιμετώπισή τους με τους λοιπούς υπηκόους τρίτων χωρών. Κρίνουμε λοιπόν σκόπιμη την επανεξέταση του οικείου νομοθετικού πλαισίου, με πρόβλεψη ευνοϊκότερου πλαισίου για τα θύματα εμπορίας ανθρώπων, ακόμα και μετά το πέρας της ποινικής διαδικασίας.

2. Πληροφορηθήκαμε αρκετές περιπτώσεις, όπου η ποινική διαδικασία κατέληξε ακόμα και σε απαλλαγή των κατηγορουμένων, επειδή η βασική μάρτυρας, το θύμα, με το πέρας των ετών μετοίκησε σε διεύθυνση άγνωστη στην εισαγγελία, με συνέπεια να μην κλητευθεί στην πραγματική της διεύθυνση για να καταθέσει στο ακροατήριο. Παράλληλα όμως οι γυναίκες αυτές ανανέωναν τις άδειες διαμονής τους στο Υπουργείο Εσωτερικών και ούτε είχαν νομική βοήθεια για να παρακολουθούν την πορεία της ποινικής υπόθεσης.

Καλή πρακτική θα ήταν να αναζητείται από τον αρμόδιο Εισαγγελέα η διεύθυνση της μάρτυρα σε τέτοιες υποθέσεις από το Υπουργείο Εσωτερικών, ώστε να αποφεύγεται ο κίνδυνος να μην ειδοποιηθεί για να καταθέσει στο ακροατήριο σε βάρος των μηνυθέντων από αυτή. Σημειώνουμε άλλωστε ότι ούτε

Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών

ΝΙΚΗΣ 24 · 105 57 · ΑΘΗΝΑ · ΤΗΛ.: 210-32 44 380 · FAX: 210- 32 27 706
e-mail diotima@otenet.gr www.diotima.org.gr

προβλέπεται ούτε υπάρχει νομική βοήθεια για τις γυναίκες αυτές, με αποτέλεσμα ούτε να παρίστανται ως πολιτικώς ενάγουσες, ούτε και να μεριμνούν για την στήριξη της καταγγελίας τους και στη συνέχεια, με την κατάθεσή τους κυρίως στο ακροατήριο.

3. Σε αρκετές περιπτώσεις, παράλληλα με το σχηματισμό δικογραφίας για εμπορία ανθρώπων, ασκείται ποινική δίωξη και στα θύματα για παραβάσεις της ποινικής νομοθεσίας (κυρίως παράνομη είσοδος και χρήση πλαστών εγγράφων), για τις οποίες ναι μεν πληρούται η αντικειμενική υπόσταση, όμως τελέστηκαν ενόσω υφίσταντο εκμετάλλευση και κατά τεκμήριο δεν είχαν ελευθερία βούλησης, ώστε να πληρείται η υποκειμενική υπόσταση. Πράξεις δηλαδή που διευκόλυναν την εκμετάλλευση τους, καταλογίζονται ποινικά στις ίδιες.

Καλή πρακτική είναι η αποχή από την ποινική δίωξη της γυναίκας – θύματος εμπορίας για τα παραπάνω αδικήματα, εφόσον έχει ασκηθεί ποινική δίωξη για εμπορία ανθρώπων στους μηνυομένους από εκείνη.